

NACIONALNE/REGIONALNE INOVACIJSKE STRATEGIJE ZA PAMETNO SPECIALIZACIJO (RIS3)

KOHEZIJSKA POLITIKA 2014-2020

Nova pravila in zakonodajo, ki ureja naslednje obdobje naložb kohezijske politike EU v letih 2014-2020, je decembra 2013 formalno potrdil Svet Evropske unije.

Ta povzetek informacij je le eden od povzetkov, ki predstavljajo ključne elemente novega pristopa.

Kazalo

Uvod

Za kaj gre?

Cilj celostnega trajnostnega razvoja mest

Kakšna je pravna podlaga?

Praktični učinki

Razlike v primerjavi z obdobjem 2007-2013

Inovacijske strategije za pametno specializacijo (strategije RIS3) so celoviti programi za gospodarsko prenavo, ki so osredotočeni na lokalna okolja in v okviru katerih se izvaja pet pomembnih točk:

- » Usmerjajo politično podporo in naložbe na ključne nacionalne/regionalne prednostne cilje, izzive in potrebe za razvoj, ki temelji na znanju.
- » Temelji na splošnih in konkurenčnih prednostih ter sposobnosti vsake države/regije za odlične dosežke.
- » Podpirajo tehnološke inovacije in inovacije, ki temeljijo na izkušnjah, da se spodbudijo naložb v zasebni sektor.
- » V celoti vključujejo udeležence ter spodbujajo inovacije in poskuse.
- » Temelji na dokazih ter zajemajo kakovostne sisteme nadzora in ocenjevanja.

Za kaj gre?

[↑ Na vrh](#)

Evropa 2020 je strategija rasti EU za prihodnje desetletje. V spreminjajočem se svetu želimo, da bi to bila dobra popotnica EU pri **doseganju pametnega, trajnostnega in vključujočega gospodarstva**. Te tri prednostne naloge, ki se medsebojno podpirajo, bi morale pomagati EU in državam članicam doseči visoko stopnjo zaposlovanja, produktivnosti in socialne kohezije.

Konkretno si je Unija zastavila pet visokih ciljev na področju zaposlovanja, **inovacij**, izobraževanja, socialne vključenosti in podnebja/energije, ki jih želi doseči do leta 2020. Vsaka država članica je sprejela svoje nacionalne cilje na vsakem od teh področij. Strategijo podpirajo konkretni ukrepi na ravni EU in nacionalni ravni.

Nacionalne in regionalne oblasti v Evropi bodo **oblikovale strategije pametne specializacije v postopku podjetniškega odkrivanja**, tako da se bodo lahko evropski strukturni skladi uporabili **učinkoviteje ter da bi se izboljšale** sinergije med različnimi politikami EU, nacionalnimi in regionalnimi politikami ter med javnimi in zasebnimi naložbami.

Načelo politike RIS3

Določiti inovacije za prednostni cilj za vse regije

„Strategija Evropa 2020“ od oblikovalcev politike zahteva, da upoštevajo, kako so medsebojno povezani različni vidiki pametne, trajnostne in vključujoče rasti. Celostne strategije pametne specializacije se odzivajo na zapletene razvojne izzive tako, da prilagajajo politiko regionalnim razmeram.

RIS3 podpira ustvarjanje delovnih mest in rasti, ki temeljijo na znanju, ne samo v vodilnih centrih za raziskave in inovacije, ampak tudi v manj razvitih podeželskih regijah.

RIS3 je ključni del predlagane reforme kohezijske politike EU, ki podpira tematsko zgoščenost ter krepitev strateškega načrtovanja in usmerjenosti k rezultatom.

Usmerjanje naložb in ustvarjanje sinergij

RIS3 usmerja prizadevanja za gospodarski razvoj in naložbe v prednosti vsake regije, s čimer želi izkoristiti gospodarske priložnosti in nastajajoče trende ter zagotoviti njihovo hitrejšo gospodarsko rast.

RIS3 zagotavlja večjo dodano vrednost, vpliv in razvidnost sredstev EU. Zagotavlja stroškovno učinkovitost v času, ko so proračuni manjši in obseg javnih sredstev manjši.

RIS3 zagotavlja sinergije med evropskimi politikami in financiranjem, pri čemer dopolnjuje nacionalne in regionalne sheme ter zasebne naložbe.

Izboljšanje inovacijskega procesa

RIS3 zahteva pametne strateške izbire in oblikovanje politike na podlagi dejstev. Prednostni cilji so določeni na podlagi postopka podjetniškega odkrivanja od spodaj navzgor, ki ga podpirajo strateški podatki o bogastvu regije ⁽¹⁾, njenih izzivih ⁽²⁾, konkurenčnih prednostih in možnostih za odličnost ⁽³⁾.

RIS3 se želi prepričati, da je mešanica politik, tj. kombinacija političnih instrumentov, ki so na voljo v določenem regionalnem okolju (dotacije, posojila in druga podpora), učinkovita pri doseganju splošnih političnih ciljev, da pomaga podjetjem in da spodbuja zasebne naložbe.

RIS3 spodbuja vzpostavitev kazalnikov rezultatov ter jih uporablja za izvajanje, vodenje in prilaganje politik in programov. Tako spodbuja stalno ocenjevanje politike ter učenje in izmenjavo izkušenj in dobrih praks med regijami.

Izboljšanje upravljanja in tesnejše vključevanje zainteresiranih strani

RIS3 spodbuja povezovanje vseh zainteresiranih strani na podlagi skupne vizije. Povezuje mala, srednje velika in velika podjetja, krepi upravljanje na več ravneh ter pomaga vzpostavljati ustvarjalni in socialni kapital znotraj skupnosti.

Proces RIS3 mora biti vzajemen in usmerjen v regije ter mora temeljiti na soglasju. Čeprav bo natančna mešanica organizacij, ki so vključene v strategijo, odvisna od regionalnih razmer, je pomembno, da se vsi partnerji v celoti vključijo v razvoj, izvajanje in nadzor strategij pametnih specializacij.

(1) Vključno z industrijskimi strukturami, grozdi, univerzami, raziskovalnimi inštituti, znanostjo, tehnologijo, spretnostmi, človeškim kapitalom, okoljem, dostopnostjo do trga, sistemi upravljanja ter povezavami in stiki z drugimi regijami.

(2) Vključno s starajočim prebivalstvom, neravnovesji na trgu dela, oddaljeno lego in okoljskimi vprašanji.

(3) Na primer SWOT, predvidevanje in analize trendov, tehnološko razporejanje, analiza grozdov, podjetniško znanje o trgih.

Gospodarski razlogi

Oblikovati in izvesti strategije za izboljšanje gospodarstva

RIS3 zahteva celovit pristop k oblikovanju in izvajanju politik, ki je osredotočen na lokalna okolja. Politike je treba oblikovati v skladu z lokalnimi razmerami in upoštevati, da obstajajo različne poti do inovacij in razvoja v regijah.

To vključuje: a) oživitvev tradicionalnih sektorjev z dejavnostmi, ki zagotavljajo višjo dodano vrednost in nove tržne niše; b) modernizacijo s sprejemanjem in razširjanjem novih tehnologij; c) razširitev tehnologije z obstoječih specializacij na sorodna področja; d) razvoj novih gospodarskih dejavnosti s korenitimi spremembami in prodornimi inovacijami; ter e) izkoriščanje novih oblik inovacij, kot so odprta inovacija, inovacija, ki jo vodi uporabnik, socialna inovacija in storitvena inovacija.

Odzivanje na gospodarske in socialne izzive

Evropa se v zvezi s strokovnjaki, idejami in kapitalom sooča z neizprosno svetovno konkurenco. Hkrati morajo vlade zaradi proračunskih primanjkljajev omejena sredstva usmerjati na nekaj področij s pristnimi možnostmi za ustvarjanje trajnostnih delovnih mest in rasti.

Večina regij lahko postane zares konkurenčnih samo tako, da poišče niše ali da usmeri nove tehnologije v tradicionalne industrije in izkorišča njihov „pametni“ regionalni potencial.

Strategije pametne specializacije so lahko vplivno orodje za reševanje socialnih, okoljskih, podnebnih in energijskih izzivov, kot so demografske spremembe, učinkovitost virov, varnost preskrbe z energijo in odpornost na podnebne spremembe.

Zagotavljanje večje vidnosti regij pri zunanjih vlagateljih

S pametno specializacijo z osredotočanjem na najbolj konkurenčne možnosti posamezne regije se pripeva k vključevanju te regije na določene svetovne trge/niše in v mednarodno vrednostno verigo.

Za privabljanje zasebnih naložb in pozornosti mednarodnih vlagateljev je pomembno jasno opredeliti strokovnost regije za posamezno domeno znanja ali tržno nišo ter zagotoviti trdno in celostno podporo za krepitev te specializacije.

Izboljšanje notranjih in zunanjih povezav regije

Izboljšanje notranjih povezav je že dolgo značilnost inovacijske politike (na primer trojne ali četverne mreže Helix, trikotniki znanja, sodelovanje med univerzami in podjetji, grozdi itd.).

Vendar morajo biti regije usmerjene v prihodnost, da bi se vključile v evropsko in svetovno vrednostno verigo ter da bi izboljšale svoje povezave in sodelovanje z drugimi regijami, grozdi in inovacijskimi akterji. Za zagotavljanje mednarodne razsežnosti njihovih podjetij je pomembno, da dosežejo kritični potencial aktivnosti grozda in ustvarijo dotok znanja, pomembnega za obstoječo bazo znanja te regije⁽⁴⁾.

(4) http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=sl

Izogibanje prekrivanju in ponavljanju razvojnih strategij

V preteklosti so regije, ki so se soočale z razvojnimi izzivi, pogosto poskušale ponoviti iste ali podobne prednostne cilje kot druge vodilne regije, tudi če so imele malo virov in možnosti, da bi postale vodilne v svetu na izbranih področjih.

RIS3 spodbuja regije, naj objektivno sprejmejo politike, prilagojene njihovim zmožnostim, priložnostim in potrebam.

Razlikovanje na mednarodni ravni in tehnološka raznolikost sta ključa za (ponovno) vključevanje regije na zelo dinamičen in spreminjajoč se svetovni kontekst ter za oblikovanje takšne strategije, ki bo izstopala od strategij drugih regij.

Zagotavljanje „kritične mase“ virov

RIS3 lahko zagotovi, da raziskave in inovacije dosežejo kritično maso, tj. zadostni impulz, da bo postala samozadostna, ali kritični potencial, ki jo bo vodil k ciljnim dejavnostim za krepitev človeških virov in infrastrukture znanja.

Jasno je, da se je bolj smiselno osredotočiti na področja, ki ponujajo prave možnosti in moč, kot pa razpršiti naložbe po nepovezanih področjih. Kritična masa/potencial se lahko zagotovi znotraj regije ali prek pridobivanja virov iz drugih regija in sodelovanja z njimi.

Spodbujanje prenosa znanja in tehnološke raznolikosti

Najbolj obetaven način, s katerim lahko regija spodbuja svojo na znanju temelječo rast je, da zagotovi raznolikost svojih tehnologij, proizvodov in storitev, ki so tesno povezani z obstoječimi prevladujočimi tehnologijami in regionalno bazo spretnosti in znanja. Prenos znanja je najučinkovitejši, če do njega pride med sorodnimi industrijami (v nasprotju z razlikovanjem nepovezanih sektorjev).

Nove industrije bodo presegle najučinkovitejše obstoječe grozde samo, če bodo opustile sektorske omejitve. Pomembno je, da ne gre za raznolikost *kot tako*, ampak za specializirano tehnološko raznolikost v gospodarskih dejavnostih v vzponu. Začeti je treba pri obstoječem regionalnem znanju in gospodarskih zmogljivostih ter biti usmerjen na sorodne dejavnosti, ki imajo večjo dodano vrednost.

Tako bi regije morale dati prednost dopolnjevanju med sorodnimi gospodarskimi dejavnostmi ter poiskati boljše načine za kombiniranje svojih prednosti, da bi lahko ustvarile nove industrijske zmogljivosti na področjih z velikimi možnostmi za rast (npr. navzkrižna povezanost grozdov).

Kakšna je pravna podlaga?

[↑ Na vrh](#)

Uredba (EU) 1301/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 je pravna podlaga, ki opredeljuje „strategijo za pametno specializacijo“.

*„**Strategija za pametno specializacijo**“ pomeni nacionalne ali regionalne inovacijske strategije, ki določajo prednostne naloge za ustvarjanje konkurenčne prednosti z razvijanjem inovacij in usklajevanjem raziskav in prednosti inovacij s poslovnimi potrebami, s katerimi se lahko na usklajen način odzivamo na morebitne nove priložnosti in razvoj trga, pri čemer se prepreči podvajanje in razdrobljenost prizadevanj.*

Strategija za pametno specializacijo je lahko pripravljena v obliki nacionalnega ali regionalnega strateškega okvira politike raziskav in inovacij ali pa je vključena vanj.

Strategije za pametno specializacijo se razvija z vključevanjem nacionalnih ali regionalnih organov upravljanja in interesnih skupin, kot so univerze in druge visokošolske institucije, industrija ter socialni partnerji v postopku podjetniškega odkrivanja.

Obstoj nacionalne ali regionalne strategije za pametno specializacijo, usklajene z nacionalnim programom reform za spodbuditev vlaganj zasebnega sektorja v raziskave in inovacije, ki je v skladu z dobro delujočimi nacionalnimi ali regionalnimi sistemi raziskav in inovacij, je predpogoj za uspešno in učinkovito doseganje posebnega cilja pri vseh investicijskih prednostnih nalogah v okviru tematskega cilja št. 1: krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij.

RIS3 predhodno pogojno zahteva, da morajo države članice EU in regije imeti **vzpostavljeno pametno specializacijo, ki:**

- » temelji na analizi SWOT ali podobni analizi za osredotočanje virov na omejeno število prednostnih ciljev za raziskave in inovacije;
- » poudarja ukrepe za spodbujanje zasebnih naložb v raziskave, tehnologijo in razvoj (RTR);
- » vključuje nadzorni in revizorski sistem;
- » zagotavlja, da je država članica sprejela okvir, v katerem so na voljo proračunska sredstva za raziskave in inovacije; in
- » zagotavlja, da je država članica sprejela večletni načrt za financiranje in prednostno obravnavanje naložb, povezanih s prednostnimi cilji EU (Evropski strateški forum za raziskovalne infrastrukture – ESFRI).

Predhodna pogojenost RIS3 *zahteva* od držav članic in regij, **da na osnovi svojih sredstev in zmožnosti opredelijo specializacije znanja**, ki najbolj ustrezajo njihovim možnostim za inovacije.

To morajo storiti prek procesa „**podjetniškega odkrivanja**“, tj. z vključevanjem ključnih inovacijskih zainteresiranih strani in podjetij. Tako pametna specializacija ni strategija, ki se vsiljuje od zgoraj, **ampak vključuje podjetja, raziskovalne centre in univerze, ki sodelujejo**, da bi opredelili najbolj obetavna področja države članice ali regije za specializacijo in tudi slabosti, ki na posameznem območju ovirajo inovacije ⁽⁵⁾.

Nacionalni ali regionalni organi morajo nato pripraviti **dokument, v katerem predstavijo predlagano strategijo posamezne države ali regije** ter zlasti načrtovane **javne in zasebne naložbe, vključno s sredstvi iz strukturnih skladov**, v raziskave, razvoj tehnologije in inovacije.

Ta strategija ne bi smela temeljiti samo na **regionalni znanstveni odličnosti** in/ali biti usmerjena vanjo ampak mora podpirati tudi na **praksi temelječe (netehnološke) inovacije** ⁽⁶⁾ ter vključiti sprejetje in razširjanje **znanja in inovacij**.

V okviru strategije bi se moralo zagotoviti samoocenjevanje, pri čemer bi se po možnosti izvedel medsebojni strokovni pregled. Komisija bo ocenila izpolnjevanje pogojev glede na pogajanja med partnerskim sporazumom in operativnimi programi.

Podrobnejše smernice za regije in države članice o tem, kako razviti in izvesti regionalne inovacijske strategije za pametno specializacijo, so na voljo v obliki metodološkega praktičnega vodnika ⁽⁷⁾.

Razvoj regionalne strategije podpira tudi **platforma za pametno specializacijo**, ki je začela delovati junija 2011. Platformo vodi skupina iz Skupnega raziskovalnega centra v Seville, v Španiji. Nadzira jo usmerjevalna skupina, v kateri so strokovnjaki iz številnih oddelkov Evropske komisije. Podatke prejema tudi od zrcalne skupine evropskih strokovnjakov na visoki ravni in mreže predstavnikov. Ponujala bo različne storitve, vključno z vodenjem, usposabljanjem in podporo pri medsebojnem strokovnem pregledu nacionalnih/regionalnih strategij. Države članice in regije pozivamo k prijavi na platformo, ki je na voljo prek njene domače strani ⁽⁸⁾.

(5) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (cf. D. Foray et al., Smart Specialisation – the concept, junij 2009).

(6) Na primer socialne in storitvene inovacije, ukrepanje pri reševanju socialnih izzivov, novi poslovni modeli ter ukrepi na področju povpraševanja, kot je javno naročanje.

(7) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf.

(8) <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>

Razlike v primerjavi z obdobjem 2007-2013

[↑ Na vrh](#)

Pametna specializacija ni nekaj novega. Gre za **prečiščenje in nadgradnjo obstoječe metodologije za programiranje strukturnih skladov**. Temelji na 15-letnih izkušnjah pri podpiranju inovacijskih strategij v regijah ter na vodilnem gospodarskem mnenju pomembnejših mednarodnih institucij, kot so Svetovna banka, Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj ter Mednarodni denarni sklad. Najnaprednejše regije že izvajajo podobne strateške dejavnosti, kot je poudarjeno v pobudi z naslovom „Regije za gospodarske spremembe“⁽⁹⁾ in „Monitor regionalnih inovacij“⁽¹⁰⁾.

Pametna specializacija pomeni **opredelitev edinstvenih značilnosti ter bogastva vsake države in regije**, pri čemer se poudarijo konkurenčne prednosti vsake regije ter osredotočanje regionalnih akterjev in virov na vizijo **odličnosti za njihovo prihodnost**. To prav tako pomeni krepitev regionalnih inovacijskih sistemov z dosegom čim večjega pretoka znanja in z razširjanjem prednosti, ki jih zagotavljajo inovacije v celotnem regionalnem gospodarstvu.

Gre za usklajevanje dveh logik političnega delovanja:

- » **namesto splošnih prednostnih nalog, kot so povečanje sodelovanja med raziskavami in industrijo ali izboljšanje človeškega kapitala, določiti vertikalne prednostne naloge v zvezi s področji, tehnologijami, dejavnostmi;**
- » **vključiti dinamičnost, konkurenčne vnose in podjetniško znanje, pri čemer gre za povezovanje znanosti, tehnologije, inženirstva s poznavanjem razvoja trga, poslovnih potreb in nastajajočih priložnosti.**

Komisija predlaga novost, da te strategije postanejo glavni **pogoj, ki ga je treba izpolniti za prejetje sredstev iz ESRR**. Tako morajo države članice EU in regije **pripraviti strategije RIS3**, preden **se odobrijo njihovi operacijski programi, ki jih podpirajo**.

Nadaljnje informacije

Več povzetkov informacij, ki so povezani z vidiki kohezijske politike, je na voljo na:
http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_sl.cfm

Več splošnih informacij o regionalni politiki je na voljo na:
http://ec.europa.eu/regional_policy/index_sl.cfm

(9) http://europa.eu/legislation_summaries/index_sl.htm

(10) <http://www.rim-europa.eu/>